

LBRIS

We know
books

ADRIAN D. POCANSCHI

*Tu, Felix
Germania*

AMINTIRI

CASA CĂRȚII DE ȘTIINȚĂ
Cluj-Napoca, 2024

CUPRINS

I. Cuvânt înainte	9
II. Istorie și legendă	12
III. Urbs in horto	16
IV. Ceva despre ›Blocurile Turn‹	20
V. Mircea Mihailescu	24
VI. Și totuși	28
VII. Mid-career crisis	33
VIII. Incipit vita nova	36
IX. Nikola Dimitrov și Dioscurii prusaci	42
X. Facultas docendi – Venia legendi	52
XI. Proiectul ›Ad Personam‹	60
XII. O poveste mai lungă	72
XIII. Reacții neașteptate	78
XIV. Peter și berbecul din Pădurea Neagră	84
XV. Restaurant cu elice și consecințe	98
XVI. Patzi, ucigașul de rățuști	102
XVII. ›Häger der Schreckliche‹ și limba germană	108
XVIII. O zi de toamnă la Zürich	112
XIX. Ultima poezie a lui Nicholas Bergwanger	124
XX. Compliment și gentilețe	130
XXI. Georg și Ursula	133
XXII. Câte ceva despre Arhitectură	138
XXIII. Verdele lui Sir James	144
XXIV. Der alte Schwede	150
XXV. Zoltan, ›Humphrey Bogart‹ din Balatongyörök	157
XXVI. Ernest a fost aici	162
XXVII. Casa de la Lacul Pelso	166
XXVIII. Despre muzică și înțelegere	174
XXIX. Despre muzică și colonialism	178
XXX. Atunci și acum	181
XXXI. Epilog	188
Mulțumiri	193
Credite imagini	194

LBRIS

We know
II
books

Istorie și legendă

Ich habe die schreckliche Ahnung, daß die Deutschen immer noch nicht herausgefunden haben, wer sie eigentlich sind. Sie definieren sich meistens darüber, was sie nicht sind.

Arthur Miller

În cele ce urmează ași dori să discut noțiunea de »Germania« pe care noi o folosim pentru a denumi o țară care sub acest nume precum și un popor unitar cu numele de Germani nu au existat oficial în cursul istoriei. Pentru aceasta îmi permit a face o scurtă incursiune în istoria Romanilor din jurul anului 1 după Hristos când aceștia formau un imperiu uriaș condus de Augustus, primul lor împărat.

Un teritoriu mare vecin de la nord-vestul imperiului, cuprins între Rin, Weichsel și Dunăre până la Marea Nordului și Marea Baltică era ocupat de popoare aparținând diverselor triburi migratoare. Iulius Caesar folosea pentru toate aceste popoare existente la est de Rhin noțiunea de Germani. Printre aceste triburi migratoare exista dincolo de Elba o provincie cu numele de »Germania Magna« populată de un popor pe care Romanii îl numeau Germani, celelalte triburi germanice purtând diferite denumiri ca Cherstii, Marseii, Teutonii etc. se aflau sub râul Elba.

Între Romani și Germani existau permanent conflicte de graniță până când în anul 9 după Christos împăratul Augustus a hotărât să transforme Germania într-o provincie romană și l-a trimis pe Publius Varus cu trei Legiuni să invadeze Germania. Atacul s-a soldat cu o înfrângere dezastruoasă după o luptă cu soldații germani conduși de principele cherusc Arminius, care

le-a întins o capcană în Pădurea Teutonă unde a nimicit pe toți Legionarii, iar Varus s-a sinucis. Arminius a devenit pentru Germani un erou cu numele de »Herman Cheruscul«, Tacitus numindu-l »Eliberatorul Germaniei«.

În secolul XVIII a fost redescoperit de Umaniști care l-au numit »Primul German«, devenind astfel o personalitate istorică și un mit național ca figură simbolică a legendei nașterii Germaniei. Abia în anul 1870 a fost scos din istoria reală și introdus în legende ca figura lui Siegfried din Cântecul Nibelungilor, în Operă, Ode etc. Un monument din Pădurea Teutonică îl prezintă ca figură simbolică a identității germane.

O nouă încercare de-a ocupa Germania și integra Provinciile Germane în Imperiul Roman a fost descrisă de istoricul Cassius Dio. Acesta povestește că între anii 10 și 11 Drusus la vârsta de 25 ani comanda trei Legiuni Romane care se îndreptau să cucerească »Germania sălbatică«. Acesta reușește să pătrundă adânc în mijlocul Provinciei și ajunge fără obstacole mari la râul Elba pe care se pregătea să-l traverseze. Ajuns pe malul Elbei s-a petrecut un eveniment neașteptat care l-a uluit, traversarea i-a fost oprită de o apariție miraculoasă: În fața lui stătea o femeie tânără cu o statură supradimensională care i-a spus: »Încotro te grăbești, nesătule Drusus? Soarta se opune să continui drumul, retrage-te, zilele tale se apropie de sfârșit.« Acesta se sperie de apariția femeii și îi urmează sfatul.

Pe drumul de întoarcere Drusus suferă un accident și moare. Povestea lui Cassius Dio devine o legendă în care o apariție feminină ciudată, asemănătoare unei Zeițe salvează Germania de invadatori. În anul 16 Romanii renunță definitiv la cucerirea Germaniei.

În decursul vremii această femeie va deveni personificarea alegorică a Germaniei, nu numai pentru germani, ci și pentru Romanii care obișnuiau să-și personifice prin creaturi alegorice Zeii reprezentându-i prin statui și pe monede.

Astfel în timpul lui Hadrianus Germania lua pe reversul monedelor de argint chipul Minervei. Femeia cu numele de Germania a devenit un simbol național cu diverse fațete: Învingătoa-

re glorioasă în război, mamă iubitoare sau uneori o *Walküre* agresivă care cu sabia în mână își apără neamul. Cea mai cunoscută reprezentare a femeii alegorice ce reprezintă Germania este un tablou pictat de Philipp Veit în anul revoluționar 1848, când a slujit mișcării democratice în țările germanice din acei ani.

Odată cu întemeierea Statului Național German ca al doilea Imperiu German în anul 1871 cu Wilhelm I pe tron și Otto von Bismarck cancelar, ›Germania‹ a devenit simbol central al Națiunii. Cu acest prilej i s-au ridicat monumente în multe orașe mari și mici în care cetățenii au dorit s-o aibă alături.

Cei 3400 de locuitori ai orașelului Gröningen care au comandat o statuie la Calandrel, sculptorul familiei Hohenzollern, sunt mândri de Germania lor, susțin că figura ei îi protejează și prin faptul că are brațul drept întins în jos cu palma deschisă dorește prietenie cu cei din jurul și aduce pace.

Ce s-a întâmplat mai departe cu popoarele germanice pe care Romanii le-au personificat ca pe zeițele lor într-o femeie alegorică botezată Germania care a dăinuit veacuri și a devenit o protectoare a neamului lor de mai târziu? Drumul lor spre o națiune germană unitară a fost lung și sângeros.

În secolul V, când Imperiul Roman a început să se desagregheze, în Roma nu se mai vorbea despre Germani. Aici este poate interesant de amintit că proveniența noțiunii de ›Germania‹ nici până astăzi nu este clarificată, explicațiile date de Tacitus ne fiind arheologic verificabile.

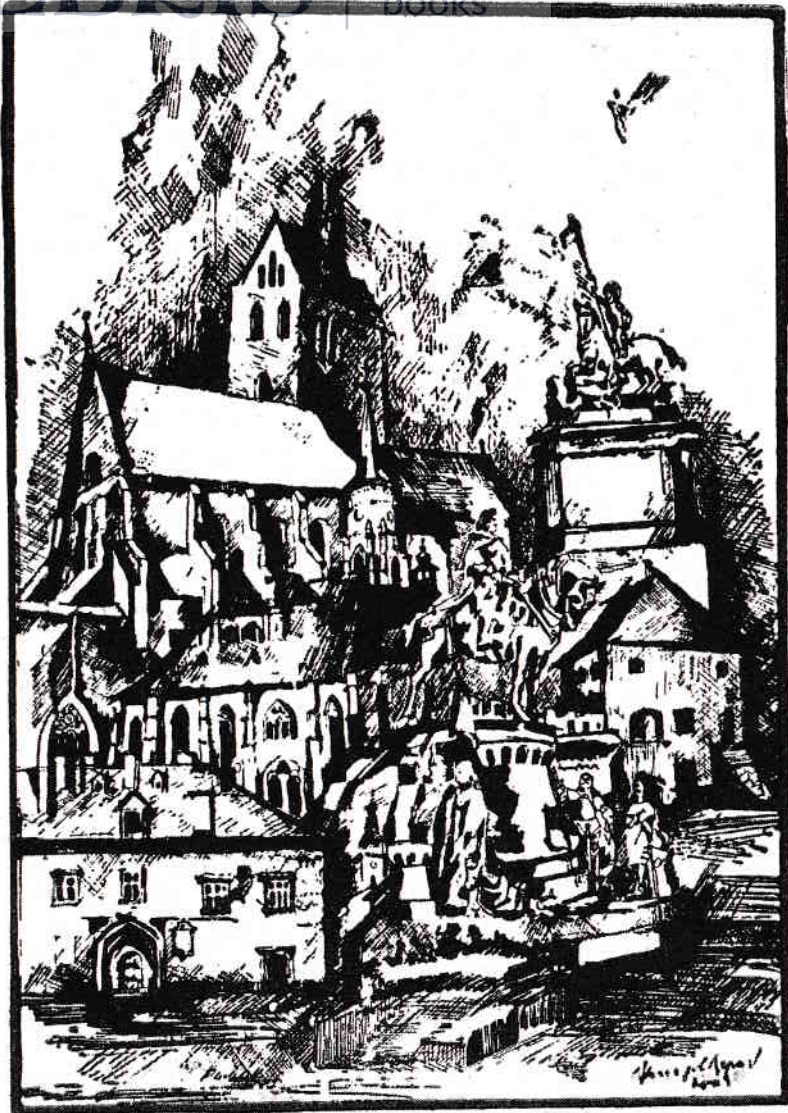
Se apreciază că procesul de dezagregare a Imperiului a durat 200 de ani. În acest timp grupuri războinice, nu numai din nord-vestul Europei, au profitat de circumstanțe și au invadat Europa de Mijloc, unele, de exemplu Germanii de Vest, Goții, Gepizii, Burgunzii, Germanii de Nord etc. s-au stabilizat și au format mici regate.

Din limba Germanilor de vest s-au format și dezvoltat până azi, în timp, limbile engleză, germană (*Hochdeutsch*), olandeză, etc. Cea mai veche documentată limbă germană este cea gotică, iar primele forme a unei limbi germane dezvoltată în scris sunt scrierile gotice. Goții au folosit la început, ca și celelalte familii

germanice, scrierea runică. O dovadă arheologică a fost găsită în România. În anul 1837 s-a descoperit la Pietroasa, într-un areal locuit de Ostrogoți, un tezaur din aur în care se află un colier pe care se află gravate câteva cuvinte în scriere runică.

În anul 955 Otto I, un nobil de spiță saxonă aparținând unei ramuri Carolingiene din estul Franciei, a avut ideea să înființeze un nou Regat latin Roman, idee preluată de la regele Carol cel Mare care trăise cu 168 ani în urmă. Astfel a strâns pe Saxoni, Francii de Est, Suebi, Baiuvari și Böhmi într-o comunitate care s-a auto-numit ›Theodiske‹, cuvânt preluat din limba Germanilor de Vest care însemna ›oamenii poporului‹. Italienii au preluat numirea și numesc pe germani până azi ›tedeschic‹. Din familia Ottonilor au fost trei regi, iar primul, Otto I, a numit comunitatea ›Sfântul Imperiu Roman‹. A fost numit sfânt, deoarece Papa l-a încoronat pe Otto încredințându-l cu apărarea creștinătății în Europa de vest. Imperiul s-a extins prin cuceriri, iar în anul 1254 a devenit ›Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană‹ cu capitala la Viena. A durat până în anul 1806, an în care Napoleon l-a cucerit și desființat. Germanii au rămas pe un teritoriu mare în o puzderie de state de diferite mărimi în mijlocul Europei, cel mai mare fiind format de proprietățile familiei Hohenzollern situate în nordul Europei, care s-a transformat într-un regat cu numele de Prusia având capitala în Berlin. Până să devină națiune unitară au trebuit să treacă încă 70 de ani, până în anul 1871, când sub Împăratul Wilhelm I cancelarul Prusac Bismarck a unit toate provinciile de limbă germană într-un Stat unitar numit Deutschland.

În această acțiune, cum am amintit mai sus, ›Germania‹, femeia misterioasă cu rang de Zeiță romană, a jucat un rol primordial: a fost scoasă de la naftalină și declarată Simbol alegoric al unității poporului german.

„Kolo zsvazki rubezhikov.” Principul și în

III

Urbs in horto

Se afirmă deseori când este vorba de urbanism că un oraș este cea mai grandioasă creație a oamenilor. O vizită mai lungă a unui oraș urmată de o vedere de ansamblu de pe o colină sau dintr-un turn de televiziune întărește ideea că orașele nu sunt unități urbane izolate, independente de societate, ci fac parte dintr-un context social complex. Un oraș vorbește despre sine elocvent, este locul unde se îmbogățește experiența umană, locul unde se scrie istorie. Clujul cu școlile, Institutele de învățământ superior și Instituțiile culturale (unic în Europa cu două Opere) a fost și a rămas în primul rând un oraș intelectual.

După consistenta perioadă interbelică Clujul dispunea de o structură intelectuală capabilă să reziste în bună măsură abuzurilor puterii comuniste. Mediocritatea parvenitilor întâmpina obstacolul unor elite rămase pe poziție fie și în penumbră. După război orașul avea o densitate șocantă de personalități aparținând culturii înalte.

Ceea ce mi se pare ciudat și greu de înțeles este faptul că mulți dintre cei care au pierdut totul și au suferit ani grei de detenție în anii '60 încă sperau că România va fi eliberată de americani. Unchiul Julius, care a făcut parte din eșalonul de dușmani ai Comunismului, pedepsiț cu ani grei de pușcărie, făcea parte dintre acești amăgiți ai soartei. Era luna aprilie anului 1965 când l-am întâlnit întâmplător pe strada Elisabeta, unde locuia. S-a oprit, a venit la mine și mi-a șoptit la ureche:

»Tuca, am ascultat azi noapte »Vocea Americii, trebuie să mai rezistăm puțin, Americanii vin și ne eliberează!« L-am întrebat: »De ce n-au venit până acuma, și anul trecut mi-ai spus același lucru!« »Nu, nu acuma au spus că vin sigur.«

După o săptămână am aflat că a decedat.

Mă întorc pe scurt cu 60 de ani în urmă. Clujul nu a avut mult de suferit în urma războiului, a fost lovit de bombe numai gara și arealul din jur, inclusiv strada Horea care lega gara de centru. Distrugerile au fost reparate la începutul anilor '50, astfel că atunci când l-am cunoscut în anii de studenție, la sfârșitul anilor '50, a fost același oraș de la poalele Feleacului și de pe Valea Someșului în care, plimbându-te pe străzi, mai întâlneai oameni care te fascinau, care-și purtau bătrânețile cu o anumită eleganță, oameni ai cărții, resturi dintr-o lume stranie, asemănători celor din filmele de Farwest american, care-și apărau un anumit trecut, un »savoir de vivre« în curs de exterminare.

Dacă orașul Chicago și-a ales ca slogan locuțiunea latină »urbs in horto«, ceea-ce se traduce prin »Oraș în grădină«, și, vizitându-l, încerci să găsești argumenete urbanistice care să-i justifice alegerea logos-ului, te încurcă puzderia de zgârie nori și străzile acoperite permanent de umbra lor ca să ajungi la rezultatul așteptat. Mă gândesc acum la acei ani, la Clujul anilor de studenție, un oraș care ar fi meritat din plin logos-ul »Urbs in horto«, deoarece era într-adevăr înconjurat de grădini: de la Fabrica de Bere în sus grădinile Mănăștur, Cetățuia, de la Tăietura Turcului până la Someș grădini, Feleacul, et caetera.

Pe zi ce trece numărul clujenilor care au trăit conștient acei ani, anii Clujului ca »Urbs in horto«, devine din ce în ce mai mic.

*

CAM TOT PE-ATUNCI au apărut Directivele Partidului Comunist care prevedeau transformarea Clujului dintr-un oraș intelectual într-un oraș muncitoresc. În această idee a început construcția de uzine și a unui Combinat de Utilaj greu, iar pentru muncitorii care au fost transferați la Cluj din alte Regiuni ale țării era nevoie de locuințe. Autoritățile administrative ale orașului au acceptat fără să protesteze aceste indicații potrivnice interesului populației autohtone și au început cu zel să întocmească planuri urbanistice de sistematizare în care grădinile au fost sacrificate în favoarea cartierelor de blocuri cu locuințe.

În anul 1960 am absolvit Facultatea de Construcții înființată la Cluj cu șase ani înainte și am fost repartizat la Trustul Regional de Construcții Locale. Aici, după șase luni de activitate pe șantierul Căminelor Studențești din Observator, am primit sarcina să conduc lucrărilor de construcție a unor clădiri înalte de locuit – botezate »Blocurile Turn«. În această funcție am participat și eu direct la transformarea nefastă a grădinilor clujene și distrugerea moșteniri locative: Când am început construcția celor șapte blocuri în grădinile cartierului Donath, la Tăietura Turcului pe amplasamentul primului bloc se afla o vilă minunată în stil brâncovenesc pe care am fost obligat să o demolez sub ochii înlăcrimați ai proprietarului căruia i-a fost sechestrată.

LBRIS

We know
IV
books

Ceva despre ›Blocurile Turn‹

*Seien Sie nicht zu ängstlich und zimperlich bei Ihren Aktionen.
Das ganze Leben ist ein Experiment.
Je mehr Experimente Du machst, desto besser.*

R.W. Emerson

În luna Iunie 1960 am încheiat studiul de inginerie la Facultatea de Construcții din Cluj susținând Examenul de Stat. Cu două luni înainte împlinisem 20 de ani, iar două luni mai târziu începusem activitatea ca Inginer stagiar la Trustul Regionalde Construcții, șantierul Cămine Studențești. Totul a decurs extrem de rapid, ne-am făcut totuși timp cu doi colegi pentru a petrece o ultimă vacanță ca studenți la Costinești.

Nu terminasem nici jumătatea de an de stagiatură, când Beiu Eugen, inginerul șef al Trustului, a trimis într-o zi o mașină care m-a dus în strada Coșbuc la sediu. Pe vremea aceea mai existau ingineri care au petrecut tinerețea în interbelic, aveau carismă și un mod deosebit de-a se purta care ne impunea. Noi, inginerii tineri, îi numeam ›Domnik‹, nu ne adresam niciodată cu ›tovarășe‹, căci îi respectam, le respectam trecutul, modestia și politețea, însușiri pe care ingineri ca Beiu, Varna, Goșa, Simon le aveau din plin. Secretara mi-a adus o cafea, iar el mi-a spus direct: »Adriene, aș vrea să introduc o tehnologie nouă la Trust care permite reducerea termenelor de execuție a locuințelor. Se aplică prima dată în țară la construcția unor hoteluri la Mamaia: Cofrajele glisante. Am nevoie de un inginer tânăr care să conducă un șantier experimental constând din execuția unui ›Bloc Turn, și m-am gândit la tine.«

Fără să stau mult pe gânduri, am fost de acord fără să-l întreb dacă știe ce vârstă am. Aveam 21 de ani, un inginer mai tânăr ca mine nu găsea cu siguranță. Beiu mi-a oferit o șansă să fac ceva nou, nu știam ce, dar merita să risc. Am acceptat și am rămas la Trust mai bine de patru ani. Când am plecat am lăsat în urma mea blocurile turn din Cuza Vodă, Piața Abator, Cartierul Donath și Gheorgheni.

Aici câteva informații privind clădirile înalte la aceea vreme. În general se consideră o construcție a fi o clădire înaltă când are o înălțime de peste 25 de metri, posedă o capacitate portantă adecvată, asigură protecție contra incendiilor și poate asigura circulația pe verticală a locatarilor.

Una dintre inovațiile tehnice care a influențat imens construirea de clădiri înalte a fost inventarea ascensorului. Werner von Siemens a patentat în anul 1880 primul ascensor electric, un an mai târziu arhitectul Le Baron Jenney construiește la Chicago prima clădire care întrunește toate cerințele de-a putea fi considerată o clădire înaltă. Construcția metalică înaltă de 42 de metri a fost protejată contra incendiilor cu ajutorul unor plăci de teracotă lipite pe elementele structurii metalice. Prima construcție înaltă din beton armat având 16 etaje a fost construită de Max Littmann în anul 1902.

În anii '60 se înregistrează o masivă creștere a numărului de clădiri înalte în SUA determinată în primul rând de noile sisteme constructive inventate de către Fazlur Khan, constructor șef al biroului SOM din Chicago. La construcția unei clădiri cu 42 de etaje în anul 1961, Khan folosește prima dată un nou tip de structură numită de el ›Tub perforat‹, la care fațadele concepute ca și cadre cu stâlpi groși conectate la colțuri formează o structură spațială unitară foarte rigidă în preluarea forțelor produse de rafale de vânt și cutremure. Prin combinarea acestei structuri cu alte elemente structurale precum diafragme, grinzi cu zăbrele, nucleie, sau tuburi modulare reușește să construiască clădiri din beton armat cu peste 120 de etaje. Khan recomandă ca la conceperea clădirilor să se țină seama de respectarea unei condiții de sveltețe definită ca raportul dintre înălțime și latura mică a